

Антычныя ідэалы прыгажосці, прабіваючыся скрозь тысячагоддзе Сярэдневякоўя, у мастацтве эпохі Адраджэння атрымалі новае жыццё. Майстры мастацтва Рэнесансу, абапіраючыся на сілу розуму і яркасць па-чущаў, у сваіх мастацкіх творах у поўнай меры перадалі прыгажосць, якая называецца гармоніяй.

Пытанні і заданні

1. Мастацтва Рэнесансу было многім абавязана Сярэдневякоўю, нягледзячы на супрацьстаянне гэтых эпох. Падумайце і назавіце мастацкія традыцыі, якія майстры Адраджэння запазычылі ў культуры Сярэдніх вякоў.

2. Праслухайце сцэну аплаквання Эўрыдыкі з «драмы на музыцы» Якопа Перы «Эўрыдыка» ў інфармацыйных крыніцах. З дапамогай якіх сродкаў музычнай выразнасці кампазітару ўдалося перадаць адзін з самых журботных нумароў твора? Удакладніце, чым сюжэт Я. Перы адрозніваецца ад сюжэта старажытнагрэчаскага міфа пра Арфея і Эўрыдыку. Падумайце, чаму майстры мастацтва Адраджэння ўнеслі ў сюжэт оперы такія змены?

3. Першай захаванай «драмай на музыцы» Я. Перы прызнана «Эўрыдыка». Аднак вядома, што кампазітар быў аўтарам яшчэ аднаго твора гэтага жанру, які не дайшоў да нас, — «Дафна». Правядзіце невялікае даследаванне. Падрыхтуйце паведамленне пра лёс абедзвюх драм Я. Перы. Якая з іх сапраўды з'яўляецца першай?

Творчая майстэрня

4. Кампазітар Арланда дзі Ласа ствараў мадрыгалы на аснове тэкстаў майстра санетаў Франчэска Петраркі. Прачытайце матэрыял пра вялікага паэта на дадатковай старонцы. Успомніце з урокаў літаратуры асаблівасці формы санета. Складзіце верш пра прыроду ў форме санета.

5. Выканайце эскізы касцюмаў герояў камедыі дэль артэ П'еро і Арлекіна. Якія сродкі мастацкай выразнасці вы будзеце выкарыстоўваць для стварэння гэтых процілеглых па характары персанажаў?

§ 13. Эпоха шэдэўраў: мастацтва італьянскага Адраджэння

Гуманістычныя погляды, каштоўнасці эпохі Адраджэння найбольш яскравае ўвасабленне атрымалі ў мастацкай культуры. Цэнтрам, дзе ўспыхнулі рэнесансныя ідэі, стала Італія. Менавіта італьянскія мастакі першымі сцвердзілі прыгажосць і веліч Чалавека ў творах мастацтва.

Ад эпохі Сярэдневякоўя да эпохі Адраджэння. У XIII—XIV стагоддзях у выяўленчым мастацтве на фоне яшчэ моцных традыцый Сярэдневякоўя сталі фарміравацца новыя рысы.

Так, напрыклад, на *фрэсцы* «*Аплакванне Хрыста*» ў цэнтры кампазіцыі вядомы італьянскі мастак *Джота дзі Бандоне* размясціў фігуры Хрыста і Марыі. Яны сталі ключавымі вобразамі, якія падпарадкавалі ўвесь кампазіцыйны лад. Да іх звернуты астатнія персанажы. Уверсе мы бачым анёлаў, якія лунаюць у нябёсах. Выразы твараў і нябесных, і зямных удзельнікаў сцэны паказваюць, што ўсе яны перажываюць трагічную падзею. Гэта відаць, перш за ўсё, у міміцы і паставах, якія перадаюць розныя ступені пакуты. Марыя Магдаліна плача каля ног Хрыста, у рухах іншых мы заўважаем абурэнне. Праведныя мужчыны выяўляюць скруху страты больш стрымана. Некаторыя фігуры на пярэднім плане паказаны са спіны. Дзякуючы гэтаму глядач становіцца бліжэй да таго, што адбываецца: мастак нібы запрашае нас стаць побач з персанажамі.

Джота дзі Бандоне. Аплакванне Хрыста. Фрэска ў капэле дэль Арэна ў Падуі, Італія (пачатак XIV ст.)

Якое ўражанне на вас зрабілі творы італьянскіх майстроў, прадстаўленыя ў параграфе і на кампакт-дыску? Пры дапамозе якіх сродкаў мастацкай выразнасці аўтары перадаюць рэалістычнасць вобразаў?

Ілюзія і рэальнасць у архітэктуры. Ідучы ў нагу з часам, імкнучыся вызваліцца ад сярэднявечных кайданоў, мастакі, тым не менш, не адхілялі дасягненняў сваіх папярэднікаў. Глыбокая пашана італьянскіх майстроў да спадчыны антычнай мастацкай культуры выявілася ў архітэктуры — ва ўдасканаленні купальнага будаўніцтва.

Першай каласальнай задумай эпохі Адраджэння стала ўзвядзенне купала *фларэнтыйскага сабора Санта-Марыя-дэль-Ф'ёрэ*. У конкурсе на найлепшую мадэль купала перамог архітэктар, мастак і вынаходнік *Філіпа Брунелескі*. Рашаючы складаную задачу ўзвядзення гіганцкага па памерах купала, майстар прымяніў некалькі тэхнічных і мастацкіх новаўвядзенняў. Перад паўсферычнай формай, вядомай у Старажытным Рыме, ён аддаў перавагу выцягнутай паўсферы. Сам купал складаўся з дзвюх абалонак: унутранай — больш масіўнай — і знешняй — аблегчанай, што значна паменшыла яго вагу. Размяшчаўся купал на васьмігранным барабане, які служыў яму апорай.

Цікавы факт

Дыяметр купала сабора Санта-Марыя-дэль-Ф'ёрэ складае 42 метры. У старажытнарымскім Пантэоне дыяметр купала быў роўны 43 метрам.

Філіпа Брунелескі. Купал сабора Санта-Марыя-дэль-Ф'ёрэ ў Фларэнцыі, Італія (1436 г.)

Прамая лінейная перспектыва (ад лац. «ясна бачу») вучыць перадаваць прадметы на плоскасці так, як іх бачыць вока чалавека. Гледачу здаецца, што прадметы памяншаюцца па меры аддалення ад яго.

На вяршыні купала быў усталяваны *светлавы ліхтар* — для размеркавання вагі купала і як дэкаратыўны элемент, што вячае храм. Праз яго ў сабор трапляе сонечнае святло, таму ліхтар і называюць светлавым.

Знутры купал успрымаецца яшчэ большым дзякуючы аптычнай ілюзіі, якая стварае эфект скіраванасці купальнай формы ўвышыню. Менавіта

Архітэктар Філіпа Брунелескі, мастакі Джорджа Вазары, Федэрыка Цукары. Купал сабора Санта-Марыя-дэль-Ф'ёрэ (выгляд знутры) (XV ст.)

Ф. Брунелескі належыць распрацоўка *закона прамой лінейнай перспектывы* — аднаго з найважнейшых адкрыццяў эпохі Адраджэння. Мастакі на аснове гэтага закона шукалі асаблівыя мастацкія прыёмы для пераадолення плоскасці палатна або сцяны. Дзякуючы знойдзеным аптычным прыёмам выява становілася трохмернай і твор мастацтва ўяўляў сабой як бы расчыненае акно ў рэальны свет.

Купал сабора Санта-Марыя-дэль-Ф'ёрэ быў распісаны мастакамі Джорджа Вазары і Федэрыка Цўкары. Пяць ярусаў фрэсак на сюжэты Святога Пісання нібы лунаюць у паднябеснай прасторы. Цэнтральным эпізодам з'яўляецца сцена Страшнага суда. Ніжні ярус прысвечаны сюжэтам грэхпадзення і пакут у пекле. Вышэй размяшчаюцца фігуры святых, анёлаў, Маці Божай, Ісуса Хрыста, Іаана Хрысціцеля. Вобразы святых быццам заклікаюць да чысціні, святла, дабрачыннасці.

Цікавы факт

Пры ўзвядзенні купала выкарыстоўваліся рэвалюцыйныя для таго часу механізмы для падымання грузаў, распрацаваныя Філіпа Брунелескі. З дапамогай валоў і шасцярэнек, якія прыводзіліся ў рух з прымяненнем сілы быкоў, груз па трывалым канаце ўздымаўся на самую вяршыню купала.

Падумайце, чаму Ф. Брунелескі называюць родапачынальнікам архітэктуры эпохі Адраджэння. Якія новыя прыёмы для ўзвядзення купала прапанаваў майстар?

Новыя формы ў скульптуры. Стваральнікам новых форм у скульптуры лічыцца знакаміты італьянскі майстар *Данатэла*. У яго творах спалучаюцца класічныя антычныя формы і рэнесансныя тэндэнцыі. Данатэла з'яўляецца майстрам круглай скульптуры і рэльефу. Яго статуі і бюсты ўпрыгожваюць храмы і грамадскія будынкi. Ён выконваў таксама надмагіллі і рэльефы культавых збудаванняў. Сярод вобразаў, створаных Данатэла, ёсць і біблейскія персанажы, як, напрыклад, *Давід*, і знакамітыя асобы эпохі, як *кандацьер Гатамелата*.

Гатамелата — гэта мянушка падуанскага правадыра ваенных атрадаў. Яна перакладаецца як «ліслівая

Данатэла.

Конны помнік кандацьеру Гатамелату ў Падуі, Італія (1453 г.)

кошка», што гаворыць аб хітрым характары воіна. Удзячныя гараджане заказалі помнік знакамітаму скульптару, выказваючы такім чынам правядыру сваё прызнанне за ваенныя подзвігі.

Майстру ўдалося перадаць у вобразе Гатамелаты характэрныя рысы героя эпохі Адраджэння. Перад намі чалавек мужны, упэўнены ў сабе, з пачуццём уласнай годнасці. У знешнасці кандацьера скульптар падкрэслівае якасці, што раскрываюць яго моцны характар. Гэты конны помнік узвёў Данатэла ў лік найвялікшых скульптураў-манументалістаў планеты.

Разгледзьце статуі кандацьера Гатамелаты і Давіда на дадатковых старонках. З дапамогай якіх сродкаў выразнасці скульптар перадаў знешнасць і характар персанажаў?

Творчыя пошукі Сандра Бацічэлі. У жывапісе Адраджэння асаблівае месца належыць вялікаму італьянскаму мастаку *Сандра Бацічэлі*. У аснове яго работ — глыбокае асабістае перажыванне. Напрыклад, пры напісанні партрэтаў мастак не толькі адлюстроўваў сацыяльны статус і індывідуальнасць мадэлі, але і паказваў свае адносіны да яе.

У партрэтным жывапісе Бацічэлі асобнае месца займаў вобраз *Сіманэты Веслұчы*. Гэта была яркая і абаяльная дзяўчына. Яе характар, пачуццё ўласнай годнасці, душэўная і вонкавая прыгажосць былі сугучныя эпасе. Магчыма, таму яна і стала музай і любімай мадэллю майстра. Захапляючыся вобразам Сіманеты, суайчыннікі называлі яе Непараўнальнай і Прыгожай. Пазней герань

▲ **Бацічэлі.** Нараджэнне Венеры (фрагмент) (1482—1486 гг.)

◀ **Бацічэлі.** Вясна (фрагмент) (1482 г.)

сваіх самых вядомых карцін «*Нараджэнне Венеры*» і «*Вясна*» Бацічэлі надзяліў яе рысамі.

У стварэнні гэтых жаночых вобразаў Бацічэлі віртуозна злучыў мастацкія прыёмы і сродкі жывапісу і графікі. Багацце фарбаў мастак выкарыстаў у спалучэнні з рытмам ліній і падкрэсленым святлаценем аб'ёмам. Яго герайні адначасова задуменыя і дапытлівыя. Гэтая дваістасць перадаецца як у позірках прыгожых дзяўчат, так і ў манерных нахілах галавы, якія здаюцца ненатуральнымі. Прывабнае аблічча багінь мастак падкрэсліў дэталёвай прапрацоўкай завіткоў валасоў у мудрагелістых прычосках.

Параўнайце партрэт Сіманеты Веспучы і фрагменты іншых работ мастака, прадстаўленыя ў параграфе. Што, на ваш погляд, агульнага ў выявах герайні?

Італьянскія мастакі эпохі Адраджэння сталі родапачынальнікамі карэнных змен у мастацтве. Тэхнічныя і інжынерныя распрацоўкі майстроў пашырылі межы мастацкай творчасці і адкрылі новыя шляхі развіццю мастацтва. Непераўздызеныя мастацкія творы майстроў італьянскага Адраджэння захапляюць знатакоў мастацтва ўсіх наступных эпох.

Пытанні і заданні

1. Пазнаёмцеся з творамі мастакоў італьянскага Адраджэння, прадстаўленымі ў параграфе і на кампакт-дыску. Падзяліцеся з аднакласнікамі сваімі ўражаннямі.

2. Чаму майстроў эпохі Адраджэння натхнялі антычныя каноны мастацтва? Як яны выявіліся ў мастацкіх творах Адраджэння?

3. Якія тэхнічныя прыёмы запазычылі архітэктары Адраджэння ў антычным мастацтве? Параўнайце купальныя канструкцыі Ф. Брунелескі і рымскага Пантэона. Што агульнага і рознага ў гэтых архітэктурных формах?

4. У антычным мастацтве лічыліся важнымі суадносіны паміж духоўнай і фізічнай прыгажосцю. Разгледзьце карціны Бацічэлі. У чым выяўляецца імкненне мастака эпохі Адраджэння кіравацца антычнымі законамі гармоніі духоўнага і фізічнага?

5. Паглядзіце ў інфармацыйных крыніцах фільм «ВВС. Нябачны Рым». Пра якія архітэктурныя збудаванні рэнесанснага Рыма ў ім раскажваецца? Чым знакамітыя гэтыя збудаванні? Раскажыце пра іх.

Творчая майстэрня

6. У параграфе дадзены апісанні некалькіх твораў на біблейскую тэму. Падрыхтуеце невялікае эсэ-разважанне пра адзін з іх (тэма, сюжэт, від мастацтва, асноўныя сродкі мастацкай выразнасці).